

O'zbekistonda Inson Huquqlarining O'rni

Soyibjonov Samandar

Jahon Iqtisodiyoti va Diplomatika universiteti talabasi, Toshkent, O'zbekiston

Inson huquqlari demokratik va rivojlanayotgan jamiyatning asosiy jihati bo'lib, O'zbekiston ham bundan mustasno emas. So'nggi yillarda mamlakat bir qator sohalarda ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatib, o'z fuqarolarining huquqlarini himoya qilish va ularga rioya qilish uchun katta sa'y-harakatlarni amalga oshirdi. O'zbekiston Konstitutsiyasida har bir inson shaxsning daxlsizligi va sud oldida o'z huquqlarini teng himoya qilish huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan. O'zbekiston fuqarolari erkinlik va shaxsiy hayot daxlsizligi, fikr, vijdon va e'tiqod erkinligiga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekiston ayollar, bolalar va aholining boshqa zaif qatlamlari huquqlarini mustahkamlash bo'yicha faol ish olib bormoqda. So'nggi yillarda mamlakat inson huquqlarini yaxshilash uchun muhim Qonunchilik va tarkibiy choralarini ko'rdi. Adliya va Adliya sohasidagi islohotlar sud tizimining adolatligi, shaffofligi va mustaqilligini ta'minlashga qaratilgan. Bundan tashqari, mehnat sharoitlarini yaxshilash va ishchilarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha choralar ko'rildi, korrupsiya va zo'ravonlikka qarshi dasturlar ishlab chiqildi. O'zbekiston so'z va axborot erkinligini mustahkamlash borasida ham faol ish olib bormoqda. Davlatning ta'kidlashicha, so'z erkinligi mas'uliyat bilan birga bo'lishi kerak, shu bilan birga ommaviy axborot vositalarining rivojlanishini va mustaqil jurnalistika uchun sharoit yaratishni rag'batlantiradi. Tsenzurani cheklash va aholining ma'lumotlarga kirishini ta'minlashga yordam beradigan yangi qonunlar qabul qilindi. Biroq, erishilgan progressiv o'zgarishlarga qaramay, yanada takomillashtirishni talab qiladigan ba'zi jihatlarda mavjud. Yig'ilishlar va uyushmalar erkinligi ko'proq e'tiborga muhtoj, shuningdek, ayollar huquqlarini takomillashtirish va oiladagi zo'ravonlikdan himoya qilishni davom ettirish kerak. Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston inson huquqlarini himoya qilish yo'lida muhim qadamlar qo'ydi. Hukumat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar va chora-tadbirlar mamlakatning adolatli va rivojlanayotgan jamiyat yaratish istagidan dalolat beradi. Har bir fuqaroning huquqlari va erkinliklari haqiqatan ham himoyalaniishi va hurmat qilinishi uchun ushbu yo'nalishda ishlashni davom ettirish muhimdir. O'zbekistonda inson huquqlarining rivojlanishi so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlarga duch keldi. Ushbu sohadagi vaziyatni yaxshilash maqsadida O'zbekiston hukumati fuqarolarning huquqlarini himoya qilishni kuchaytirish va adolatli va oshkora sud tartibini yaratish choralarini ko'rdi. O'zbekistonda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasini qabul qilish eng katta yutuqlardan biri bo'lib, u so'z erkinligi, yig'ilishlar va uyushmalar erkinligi, shuningdek, axborotga bo'lgan huquq kafolatlarini mustahkamladi. Axborotdan foydalanishni yaxshilash va fuqarolik jamiyati uchun davlat siyosatini shakllantirishda faolroq ishtirok etishi uchun imkoniyatlarni kengaytirish bo'yicha aniq qadamlar qo'yildi. Shuningdek, O'zbekiston huquqiy tizimiga muhim o'zgarishlar kiritildi. Sud tizimini modernizatsiya qilish va sudlarning mustaqilligini kuchaytirish sud jarayonlarining shaffofligi va xolisligini yaxshilashga olib keldi. Fuqarolarning shikoyatlarini ko'rib chiqish va huquqiy yordam ko'rsatishning yangi mexanizmlari joriy etildi. Bu ko'plab ishlarni adolatli hal qilishga yordam berdi va aholining sud tizimiga bo'lgan ishonchini oshirdi. O'zbekiston inson huquqlari sohasida qiynoq va boshqa suiiste'mol shakllariga qarshi kurashda katta yutuqlarga erishildi. Mahbuslarga nisbatan noto'g'ri munosabatni oldini olish va qiynoqlarning oldini olish uchun inson huquqlarini ta'minlash bo'yicha milliy harakatlar rejasini qabul qilindi. Huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari

uchun o'quv dasturlari va hibsda saqlanayotgan shaxslarga nisbatan majburiy choralar ko'rishni tartibga soluvchi protseduralar joriy etildi. O'zbekiston milliy ozchiliklar uchun qulay muhit yaratish va ularning huquqlarini himoya qilish borasida ham faol ish olib bormoqda. Madaniy, diniy va etnik guruhlarining tillarini himoya qilish, ularning rivojlanishi va o'zini o'zi anglashi uchun teng imkoniyatlar yaratish choralari ko'rildi. Inson huquqlari sohasidagi xalqaro hamkorlik ham O'zbekistonning rivojlanishida muhim rol o'ynadi. Bir qator xalqaro shartnomalar va majburiyatlarga qo'shilishi bilan O'zbekiston inson huquqlarini himoya qilish va targ'ib qilishga qaratilgan global hamjamiyatning bir qismiga aylandi. Shunday qilib, hukumat sa'y-harakatlari va fuqarolik jamiyatining faol ishtiroki tufayli O'zbekistonda inson huquqlari rivojlanishi davom etmoqda. Huquqiy tizimni kuchaytirish, ma'lumotlarga kirishni yaxshilash va ozchiliklarning huquqlarini himoya qilish adolatli va erkin jamiyat yaratish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi. Ayni paytda O'zbekiston inson huquqlari bilan bog'liq bir qator jiddiy muammolarga duch kelmoqda. So'nggi yillarda amalga oshirilgan ba'zi ijobiy o'zgarishlarga qaramay, mamlakat aholisining huquqlarini to'liq himoya qilishni ta'minlash uchun hal qilinishi kerak bo'lgan kamchiliklar mavjud. Asosiy muammolardan biri so'z erkinligi va ommaviy axborot vositalarining erkinligini buzishdir. Hukumat va diniy tashkilotlarni tanqid qilish repressiya va cheklovlarga olib kelishi mumkin. Hokimiyatni tanqid qiluvchi jurnalistlar va faollar ko'pincha ta'qib va zo'ravonlik bilan tahdid qilishadi, bu esa qo'rquv va o'z-o'zini tsenzura muhitini tarqatadi. Yana bir kamchilik-yig'ilishlar va uyushmalar erkinligini cheklash. Hukumat ko'pincha tinch mitinglar, namoyishlar va bloklangan ijtimoiy tadbirlarni o'tkazishni taqiqlaydi. Bu fuqarolarning so'z erkinligi va yig'ilish huquqini bostiradi. Ishchilarning huquqlarini buzish ham jiddiy muammo hisoblanadi. Ko'pgina ishchilar og'ir sharoitlarda ishlashga majbur bo'lishadi, ko'pincha kam ish haqi olishadi va kasaba uyushmalariga qo'shilish imkoniyatidan mahrum bo'lishadi. Hukumat tomonidan ishchilar huquqlarini himoya qilish sohasidagi harakatsizlik ekspluatatsiya, mehnat sharoitlarining buzilishi va ijtimoiy ta'minotning etishmasligiga olib keladi. O'zbekiston aholisi duch kelayotgan yana bir muammo bu migrantlarning huquqlarini buzishdir. O'zbekistonning ko'plab fuqarolari ish izlab chet elga ketishga majbur bo'lmoqdalar, lekin ko'pincha chet ellik ish beruvchilar tomonidan kamsitish, kam ish haqi va yomon muomalaga duch kelishmoqda. Va nihoyat, Adliya tizimidagi kamchilik-bu sud hokimiyatining mustaqilligining yo'qligi. Sudyalarga hukumat ta'sir qiladi, bu ko'pincha adolatsiz qarorlar qabul qilishga va inson huquqlarining xalqaro standartlarini e'tiborsiz qoldirishga olib keladi. Umuman olganda, O'zbekiston inson huquqlari bilan bog'liq vaziyatni sezilarli darajada yaxshilashi kerak. Odil sudlov tizimini isloh qilish, so'z erkinligi va inson huquqlarini himoya qilish, ishchilar va migrantlarning huquqlarini himoya qilish - bularning barchasi O'zbekiston aholisining huquqlarini to'liq hurmat qilish va himoya qilish yo'lidagi muhim qadamlardir. Faqatgina ushbu kamchiliklarni bartaraf etish orqali mamlakat demokratiya, adolat va tenglikka intilishi mumkin.